

um hann ikki eisini skrivaði Eystandunið, ið er týðing av kinverskum yrkingum, og so ikki um at tala Dekameron. Har ber alt boð um eitt kensluríkt og evnaríkt menniskja. Í yrkingarsavninum Í súgi um Froðbiarboða, 1990, skrivar hann um lív sítt og sigur millum annað: "Eitt, ið píndi meg nógv, var læknastríðið í Norðoyggjum."

Hóast máttmikil, so tordi hann mansliga at siga frá hesum. Var ikki bilsin, tá ið eg las hetta. Tað er bara eitt klípi aftrat til ein sera áhugaverdan og spennandi mann, sum tú ongantið fór tómhent frá, og hann dugdi væl at lurta. Tað var snøgt sagt ein fragd at vera saman við honum. Og so var hann altíð ein gentlemaður. Hóast vit kendust í meira enn 30 ár og hittust ofta, nevndi hann ongantið læknastríðið í Klaksvík.

Í mínum arbeiði í Andveikraverndini eins og Kriminforsorgini rendi tú teg stundum í frágreiðingar frá HDJ. Og vóru serlig mál við truplum fólki - eitt nú á bygd, sum ongin helt seg varða av, so fór hann sjálvur út á bygd og fann eina loysn. Tað vóru mong takksom fyri.

Karolina Petersen hevði stórt álit á honum og hann á henni. Tey vóru lív og ein sál, tá um endurbúgving ráddi.

Samanumtikið var hann ein týðningarmikil maður, ið var við til at mynda okkara samfelag aftan á seinna heimsbardaga. At vit hava eitt fróðskaparsetur, og at móðurmálið er komið so væl undan, er ikki minst honum fyri at takka. Har var hann á varðhaldi hvønn dag. Lurtaði eftir, hvussu næmingar og fólk annars orðaðu seg og festi so á blað. Tað gjørdi hann nær sum helst og hvar sum helst alt lívið. Og lat so søgusigaran av Selheggji sláa alt upp í glens.

Kommunulæknin Marner Simonsen

Tíðliga í læknastríðnum var Marner Simonsen kommunulækni í Klaksvík. Sambært Arnsteini Niclasen so rýmdi hann bara úr Klaksvík í ótíð. Havi spurt avvarðandi um tað, og svarið er, at hann als ikki fekk arbeiðsfrið, var órógvður bæði dag og nátt. Einaferð hann kom av bygd, stóð mannfjöld fyri honum og noktaði honum at koma í land. Nú var nóg mikið, og hann fór beina leið til sóknarstýrisformannin og segði upp. Marner varð innkallaður triggjar ferðir til fund við adressumenn.

Sambært Liggjasi í Bø s. 128-130 fæst greitt at vita, hvat adressumenn hildu seg

kunna loyva sær. Millum annað at hótta og at kalla Marner Simonsen partískan tann "skeiva vegin". Ein adressumaður heitti at enda á Marner og bað hann "ansa sær fyri fólksins skuld - men fyrst og fremst fyri sína egnu skuld".

Á 2. fundi við Marner, sum var í egnum heimi 11. apríl 1953, varð Marner millum annað skuldsettur fyri at koma ov nógv saman við fimmarum og í einum føri at hava svikið ein sjúkling við at fara til Fuglafjarðar, tá ikki var ráðiligt at fara frá sjúklinginum. Hann skuldi eisini noyðast til at skriva undir skjal um, at hann vildi samstarva við Halvorsen. "Bæði Marner og konan, Anna, tvíhildu um aftaná, at Viggo hótti við at "blóð skuldi flóta", um Rubek Nielsen kom til Klaksvíkar. Hon segði eisini, at Marner skuldi verða hongdur, um hann ikki aktaði.

3. mai 1953 er tað, at Marn-er Simonsen kemur úr Fuglafirði klokkan 11 á kvøldi. Tá standa 100 mans á kaiini og forða honum í at sleppa í land. Ein rópti: "Nú kann tað vera nóg mikið, nú sleppur tú ikki í land." Ein annar rópti: "Tað er ikki soleiðis mann skal røkja kommunulæknastarvið í Klaksvík - við at vera burtur." Mikk skomakarinn kom tá og trokaði seg fram gjøgnum mannamúgvuna og rætti Marneri hondina og hjálpti honum í land. Klokkan eitt korter til fyra hesa náttina ringdi onkur til Marner og spilti hann út. Ein morgun - klokkan tíggju minuttir í 7 - varð hann aftur uppringdur og spiltur út. Marner Simonsen fekk avdúkað, at fyrru ferð var tað ringt úr vaktarhúsinum á kaiini, og seinnu ferð var ringt av havnar-skrivstovuni. Fáar dagar seinni, 8. mai, fekk Marner Simonsen tvey dulnevnd brøv við postinum. Marner varð støðugt oftari hóttur, og ásannaði at enda, at ikki var verandi í Klaksvík.

Tað, sum her er sagt um Marner Simonsen, er alt úr bókini hjá Liggjasi í Bø. Tað verður tikið við, tí sambært bók Arnstein Niclasens, so rýmdi Marner bara úr starvinum í ótíð. Eitt eftirmæli, ið ongum dámar at fáa.

Læknastríðið - byrjan og endi

Í desember 1951 gjørdi sjúkrahússtýrið av, hvør skuldi hava starvið sum sjúkrahúslækni í Klaksvík. Hann, ið er innstillaður sum nummar 1, ein dani, loypur frá. Rubek Nielsen er innstillaður sum nummar 2 og eigur nú starvið. Halvorsen hevði eisini

– Komin í jolluna, kom herur av ýlandi ótangum (vaksnir menn). Allarhelst hevði onkur 95-ari á virkinum hjá Kjølbro boðað frá. Tað kendist svárt, at eg kendi onkran, sum hevði sitið væl inni hjá foreldrum mínum, skrivar Karin Kjølbro

søkt, men var ikki innstill-aður, millum annað av teirri orsök, at hann hevði nakað útistandandi við danska læknafelagið.

Klaksvíkingar kendu seg illa viðfarnar og hildu, at har vóru framd lyftisbrot. Teir hildu seg eisini hava fingið lyfti frá Viggo Kampmann um, at Halvorsen skuldi koma aftur. Tá so ikki bleiv, fóru teir aftur til verka at fremja harðskap og yvirgang, tá ið tað frættist, at krigsskip, umbiðið af Føroya Landsstýri, skuldu koma til Klaksvíkar. Har var ofta streymslit, og telefonin var avlurtað. Bumbuspreingingar vóru nógv í Klaksvík.

Tey, sum hava verið á rættarfund, vita, hvørja tign dómarin og dómhúsið hava. Til rættarfundin, tá nøkur klaksvíksmál skuldu viðgerast, uppførdu teir skuldsettu seg sum ótangar og spældu hund mótvegis dómaranum á rættarfundinum, sum fór fram í KFUM og KFUK í Klaksvík. Høvundurin, sum var til próvtøku hinumegin vegin í Gamla Skúla, fór yvirum at sneyta saman við einum úr samkomuni. Og høvundurin viðger rættarfundin, sum um tað er skemtligt vertshúsrök, hann umrøður.

Skipað ella óskipað

Í tøkk til ein, ið var við frá fyrsta degi av í 1952 avdúkar høvundurin, at læknastríðið (søguliga átakið) byrjaði við fundi í handilshøllum hjá P/f J.C. Isaksens úti í Klaksvíkini. Hesa kunning fáa vit, tá ið høvundurin er liðugur við handritið í staðin fyri at byrja søguna á leið har, hon

byrjar. Nú hava 95-ararnir livað og undirhildið alla verðina við, at har var ongin skipað leiðsla, alt grasrótsvirksemi hjá hvørjum einstøkum.

Øll, sum kenna til før-oyskan politikk og samfelagsviðurskipti, vita, at sundurlyndið er stórt í Føroyum. "Saman at standa var ei okk-um givið." Men her bar tað til, ivaleyst tí 95-ararnir (brøður og kirkjufólk) hildu seg hava ein felags fígginga: fimmarar - teirra egnu bygdarfólk, dan-ir, danskar myndugleikar í Føroyum, Landsstýrið, danska læknafelagið og før-oyska læknafelagið.

Yvirgangurin og revsi-lógarbrotini sum partur av einum upprunaliga borgar-aligum stríði kann sigast at hava verið eitt samstarvs-sveinastykki hjá brøðrum og kirkju/missiónsfólki um myrkursins gerningum.

Nevndi í byrjanini, at nú eru meira enn 1000 bóka-síður skrivaðar um lækn-astríðið í Klaksvík. Haldi henda seinasta bók var betur óskrivað. Hon talar til innara svínhundin í menniskjum. Eitt er vist: vóru myndug-leikar, embætisfólk og fimm-arar enn á lívi, so var skjótt, at høvundurin hevði blást nýtt lív í læknastríðið.

Í frálíku ólavsøkufrædiku síni í dómkirkjun í ár byrjaði fuglafjarðarprestur soleiðis:

Tað er ikki alt, sum skal sigast.

Orð at enda

Í viðtal við KVF sigur søgu-frøðingurin H. A. Sølvará, at tað vóru nógvir træðrir, ið til-samans vóru orsök til stríðið. Serliga smettisøgan um, at

myndugleikarnir ætlaðu at niðurleggja Klaksvíkar sjúkrahús, ið sum skilst, ong-antið hevði verið upp á tal, men sum alsamt hevur verð-ið ríkið framundir líka síðani.

Flestøll hava álit á, at Sølvará, tá fimta og vónandi seinasta bókin um Klaksvíksstríðið kemur, er førur fyri at viðgera eisini hetta evnið á virðiligan hátt, tá hann skal skrivað henda part av Klaksvíkar søgu, sum sjálvandi eigur at verða skrivaður.

Áhugavert hevði verið, um onkur fimmari var, ið vildi skriva søguna hjá fimm-arunum hetta tíðarskeiðið frá 1952-1956, men tað hevði

kanska einans elvt til nýtt klandur og stríð. Sigast kann eisini, at Klaksvíksingar sum frá leið, tað eg veit, hava dug-að væl at liva saman lið um lið. Tað, at onki er skrivað av fimmarum, hóast fleiri vóru før fyri tí, sigur kanska eisini nakað um hesi fólk. Lívið er ov stutt til slíkt neiligt virk-semi.

Heimildir:
Frede Asgaard: Klaksvígs-striden I og II, 1990 og 1991
Christoffer Jensen: Ziskatrøðbrekkan 2006, bls. 211-242
Liggjas í Bø: Klaksvíksstríðið 1952-1955, 2015

